

**Valsts pētījumu programmas
“Latvijas mantojums un nākotnes izaicinājumi valsts ilgtspējai” projekta
“Dokumentārā mantojuma izpētes nozīme, veidojot sinerģijas
starp pētniecību un sabiedrību” Nr.VPP-IZM-2018/1-0022**

Pārskats # 7

Latvijas Nacionālās bibliotēkas pakalpojumu izmantošana un Latvijas iedzīvotāju viedoklis par LNB

Tekstu un attēlus sagatavoja: PhD Linda Veliverronena, Mg.sc.soc. Ilze Grīnfelde un Vidzemes Augstskolas Sociālo, ekonomisko un humanitāro pētījumu institūts. Datu statistisko apstrādi veica Ilona Beliatskaya, doktorante Igaunijas Biznesa skolā un Vidzemes Augstskolas vieslektore.

Valmiera, 2021

SATURA RĀDĪTĀJS

Ievads	3
Pētījuma metode	3
Aptaujas rezultātu apraksts un analīze	5
LNB pakalpojumu izmantošanas biežums	5
LNB pakalpojumu izmantošanas biežums kontekstā ar respondentu raksturojumu	10
Pieprasījums pēc LNB pakalpojumiem nākotnē	16
Pieprasījums pēc LNB pakalpojumiem nākotnē kontekstā ar respondentu raksturojumu	17
LNB pakalpojumu vērtējums un Latvijas iedzīvotāju nepieciešamība pēc tiem	21
Respondentu viedoklis par jauniem LNB pakalpojumiem	26
Informācijas saņemšana par LNB pakalpojumiem	27
Secinājumi un rekomendācijas LNB darbības pilnveidei	30

Pētījuma raksturvārdi:

Latvijas Nacionālā bibliotēka, auditorija, auditorijas vajadzības, bibliotēkas pakalpojumu pieprasījums.

IEVADS

Pētījuma mērķis – *izpētīt cik bieži Latvijas iedzīvotāji izmanto Latvijas Nacionālās bibliotēkas (turpmāk -LNB) pakalpojumus, kā arī viedokli par nepieciešamību pēc LNB pakalpojumiem un citiem LNB darbības aspektiem, kuri varētu ietekmēt auditorijas pieprasījumu pēc LNB piedāvājumiem.*

Pētījuma rezultāti ir lietderīgi LNB, lai padziļināti izprastu iedzīvotāju vajadzības, pieprasījumu pēc LNB pakalpojumiem nākotnē, tai skaitā viedokļu atšķirības dažādās auditorijās.

PĒTĪJUMA METODE

Pārskats balstīts uz kvantitatīvo pētījumu metodi – aptauju.

Pētījuma dalībnieki. Aptaujā piedalījās 1005 respondenti – Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji vecumā no 18 līdz 75 gadiem. Respondenti tika atlasīti izmantojot nevarbūtīgās izlases veidu – kvotu izlasi un tā atbilst nacionāli reprezentatīvai izlasei. Pētījuma dalībnieku demogrāfiskie dati tika apkopoti pēc pētījumu centra SKDS standarta demogrāfijas jautājumiem.

Tabula Nr.1. Pētījuma dalībnieku raksturojums, %

Respondentu sadalījums pēc dzimuma %	
Sievietes	51,7
Vīrieši	48,3
Respondentu sadalījums pēc dzīvesvietas I %	
Rīga	36,1
Cita pilsēta	40,7
Lauki	23,2
Respondentu sadalījums pēc dzīvesvietas II %	
Rīga	33,4
Pierīga	19,3
Vidzeme	9,5
Kurzeme	12,4
Zemgale	11,7
Latgale	13,7

Respondentu sadalījums pēc vecuma grupas %	
18-24	8,4
25-34	18,7
35-44	19,6
45-54	19,1
55-63	17,4
64-75	16,8
Respondentu sadalījums pēc izglītības līmeņa %	
Pamatizglītība	3,1
Vidēja / vidēja profesionālā	40,0
Augstākā	56,9
Respondentu sadalījums pēc tautības %	
Latvieši	59,3
Krievi	27,67
Citi	13,03

Aptaujas anketā papildus tika iekļauts jautājums par respondentu profesionālo saistību ar akadēmisko, zinātnisko vai pedagoģisko darbību, jo šī darba darītāji ir nozīmīga LNB mērķa grupa.

Tabula Nr.2. Respondentu īpatsvars, kas saistīti ar akadēmisko, zinātnisko un pedagoģisko darbību, %

Respondenti	%
Ar akadēmisko, zinātnisko un pedagoģisko darbu saistīti respondenti, doktoranti	17,2
Ar pedagoģisko, akadēmisko, zinātnisko darbu nesaistīti respondenti	82,8

Datu ievākšana. Aptaujas anketa tika veidota, konsultējoties ar LNB Komunikācijas departamentu. Tajā iekļauti vairāki jautājumu bloki, lai noskaidrotu: (1) kādus un cik bieži LNB pakalpojumus pēdējo trīs gadu laikā izmantojuši Latvijas iedzīvotāji, kādus vēlētos izmantot nākotnē; (2) kāds ir respondentu viedoklis un informētība par LNB pakalpojumiem, to izmantošanas ērtumu un citiem bibliotēkas darbības aspektiem; (3) kā arī par veidiem, kā respondenti vēlētos saņemt informāciju par LNB. Vairāki aptaujas jautājumi izveidoti balstoties uz iepriekšējiem projekta “Dokumentārā mantojuma izpētes nozīme, veidojot sinerģijas starp pētniecību un sabiedrību” pētījumu secinājumiem.

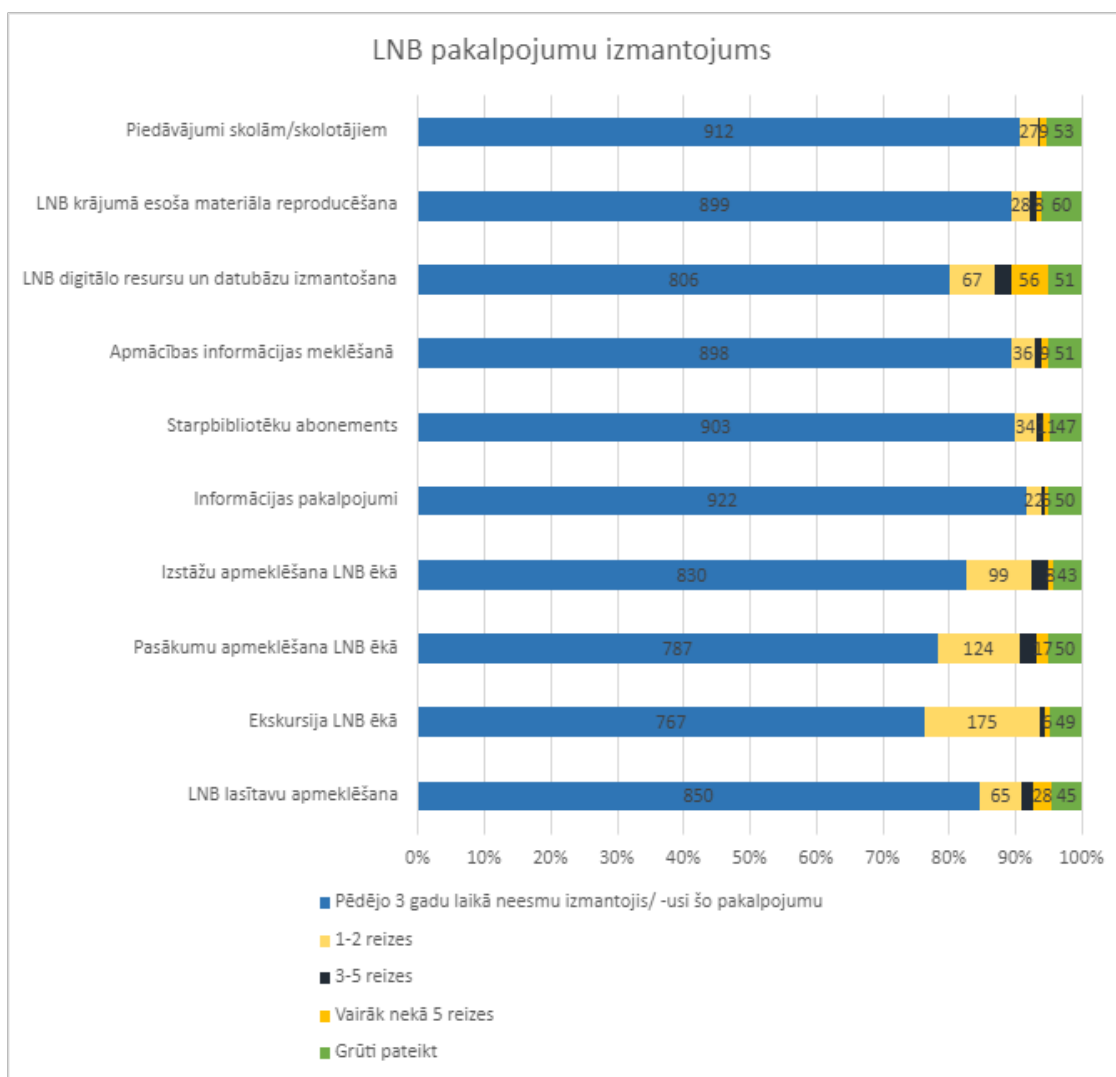
Latvijas iedzīvotāju aptauju īstenoja pētījumu centrs SKDS pievienojot jautājumu bloku *Web Omnibusa* aptaujai 2021.gada jūlija sākumā.

Datu analīze. Aptaujas dati tika analizēti izmantojot statistiskās datu analīzes metodes – aprakstošo statistiku (kopsavilkuma tabulas un grafikus); neparametrisko statistiku (Hī (*Chi*) kvadrāta tests); sakarību noteikšanu (korelāciju analīze).

APTAUJAS REZULTĀTU APRAKSTS UN ANALĪZE

LNB pakalpojumu izmantošanas biežums

Pirmais aptaujas jautājums ietvēra vairākus LNB pakalpojumus, lai noskaidrotu, cik bieži un kādus LNB pakalpojumus izmantojuši respondenti pēdējo trīs gadu laikā. Izmantojot biežuma skalu, pētījuma dalībnieki katru apgalvojumu vērtēja atsevišķi un norādīja gan izmantoto pakalpojumu veidus, gan to izmantošanas biežumu.

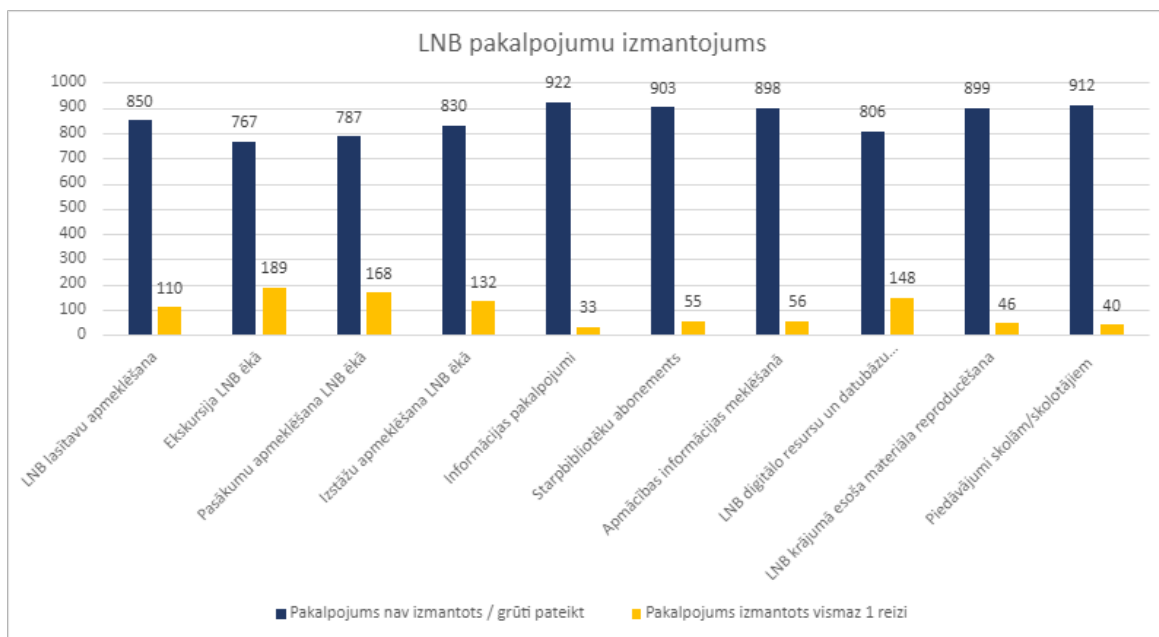

Attēls Nr. 1. LNB pakalpojumu izmantošanas biežums pēdējo 3 gadu laikā

Visbiežāk respondenti norādījuši, ka iepriekš bijuši LNB ēkā ekskursijā (N=189), kam seko pasākumu apmeklējums (N=168). Ņemot vērā, Covid-19 seku ietekmi un digitalizācijas apjomus, kā arī LNB bagātīgos tiešsaistes resursus, ne pārāk augsts ir respondentu skaits, kas pēdējo 3 gadu laikā izmantojuši digitālās datubāzes (N=148). Tomēr pastāv iespēja, ka ne visi respondenti, kas attālināti izmantojuši LNB digitālos resursus, kuri, piemēram, pieejami ārpus Nacionālās bibliotēkas mājas lapas, tos atpazīnuši kā LNB resursus.

Starp respondentiem, kas norādījuši, ka izmantojuši LNB pakalpojumus, izteikts ir atbilžu variants, ka pakalpojumi izmantoti 1-2 reizes. Izņēmums ir LNB tiešsaistes datu bāzes un digitālie resursi, kur salīdzinoši augsts ir atkārtotu lietotāju skaits – 6,7% respondentu tiešsaistes resursus lietojuši 1-2 reizes, 2,5 % – 3-5 reizes, bet 5,6% – vairāk kā piecas reizes.

Attēls Nr.2. uzskatāmāk vizualizē proporciju starp respondentiem, kas izmantojuši kādu no pakalpojumiem vismaz vienu reizi un tiem, kas to nekad nav darījuši vai, kuriem *bijis grūti teikt*. Kopumā no visiem respondentiem (N=1005) vismaz vienu LNB piedāvājumu izmantojuši 36 % (N=361) cilvēks jeb unikālie lietotāji.

Attēls Nr.2. Respondenti, kas izmantojuši LNB pakalpojumus vismaz vienu reizi.

Analizējot atbildes uz jautājumu par pakalpojumu izmantošanu, balstoties uz šķērstabulām (angl.), var secināt, ka daļa no esošajiem LNB klientiem izmanto vairāk nekā vienu pakalpojuma veidu – pakalpojumu kombinācijas analizējot atklājas statistiski nozīmīgas atšķirības starp teorētisko sagaidāmo vērtību un faktisko apmeklējumu, tādējādi norādot, ka starp pakalpojumu kombinācijām pastāv saistība. Tātad starp respondentiem ir LNB klienti, kas izmanto plašāku pakalpojumu loku, kas ir pozitīvs vēstījums LNB. Tai pat laikā, nevar izslēgt iespēju, ka daļa no respondentiem, kas izmantojuši vairākus pakalpojumus, to izdarījuši vienā apmeklējuma reizē. Piemēram, piedalījušies pasākumā un tai pat reizē aplūkojuši izstādi. Šādu iespējamību pastiprina tas, ka respondenti bieži (īpaši attiecībā uz ekskursijām, pasākumiem, izstādēm) norādījuši, ka izmantojuši pakalpojumus tikai 1-2 reizes. Tabulās Nr.3 – 8 parādīti statistiski nozīmīgie rezultāti krustojot divu pakalpojumu izmantojumu.

Tabula Nr. 3. LNB lasītavu apmeklējums kopsavilkumā ar citu pakalpojumu izmantošanu

Pakalpojuma veids		Pēdējo 3 gadu laikā nav apmeklējis LNB lasītavas	Pēdējo 3 gadu laikā apmeklējis LNB lasītavas
Ekskursija LNB	Nav apmeklējis	721	47
	Apmeklējis	122	61
Pasākumu apmeklēšana LNB ēkā	Nav apmeklējis	744	37
	Apmeklējis	99	70
Izstāžu apmeklēšana LNB ēkā	Nav apmeklējis	783	59
	Apmeklējis	45	69
Starpbibliotēku abonementa izmantošana	Nav izmantojis	819	78
	Izmantojis	25	31
Apmācības informācijas meklēšanā	Nav apmeklējis	814	79
	Apmeklējis	27	29
LNB digitālie resursi un datubāzes	Nav izmantojis	747	49
	Izmantojis	93	59
LNB krājumā esoša materiāla digitalizācija / kopēšana	Nav izmantojis	814	79
	Izmantojis	19	29

Tabula Nr. 4. Dalība ekskursijā LNB ēkā kopsavilkumā ar citu pakalpojumu izmantošanu

Pakalpojuma veids		Pēdējo 3 gadu laikā nav bijis ekskursijā LNB ēkā	Pēdējo 3 gadu laikā bijis ekskursijā LNB ēkā
Pasākumu apmeklēšana	Nav apmeklējis	697	86
	Apmeklējis	71	94
Izstāžu apmeklēšana	Nav apmeklējis	725	103
	Apmeklējis	44	82
Informācijas pakalpojumi	Nav izmantojis	755	161
	Izmantojis	11	21
Starpbibliotēku abonements	Nav izmantojis	741	155
	Izmantojis	27	26
Apmācības informācijas meklēšanā	Nav apmeklējis	746	147
	Apmeklējis	19	35
LNB digitālie resursi un datu bāzes	Nav izmantojis	682	114
	Izmantojis	84	67
LNB krājumā esoša materiāla digitalizācija / kopēšana	Nav izmantojis	741	152
	Izmantojis	18	27
Piedāvājumi skolām/skolotājiem	Nav izmantojis	757	150
	Izmantojis	8	31

Tabula Nr. 5. Pasākumu apmeklējums LNB kopsavilkumā ar citu pakalpojumu izmantošanu

Pakalpojuma veids		Pēdējo 3 gadu laikā nav apmeklējis pasākumus LNB	Pēdējo 3 gadu laikā apmeklējis pasākumus LNB
Izstāžu apmeklēšana	Nav apmeklējis	758	72
	Apmeklējis	28	96
Informācijas pakalpojumi	Nav izmantojis	770	146
	Izmantojis	11	21
Starpbibliotēku abonements	Nav izmantojis	758	140
	Izmantojis	27	28
Apmācības informācijas meklēšanā	Nav izmantojis	760	135
	Izmantojis	23	31
LNB digitālie resursi un datubāzes	Nav izmantojis	696	103
	Izmantojis	87	62
LNB krājumā esoša materiāla digitalizācija	Nav izmantojis	758	136
	Izmantojis	19	27
Piedāvājumi skolām/skolotājiem	Nav izmantojis	767	157
	Izmantojis	14	38

Tabula Nr. 6. Izstāžu apmeklējums LNB kopsavilkumā ar citu pakalpojumu izmantošanu

Pakalpojuma veids		Pēdējo 3 gadu laikā nav apmeklējis izstādes LNB	Pēdējo 3 gadu laikā apmeklējis izstādes LNB
Starpbibliotēku abonements	Nav izmantojis	805	95
	Izmantojis	25	30
Apmācības informācijas meklēšanā	Nav izmantojis	804	93
	Izmantojis	24	31
LNB digitālie resursi un datubāzes	Nav izmantojis	735	66
	Izmantojis	92	58
LNB krājumā esoša materiāla digitalizācija / kopēšana	Nav izmantojis	806	91
	Izmantojis	15	32
Piedāvājumi skolām/skolotājiem	Nav izmantojis	815	95
	Izmantojis	12	28

Tabula Nr. 7. Starpbibliotēku abonementa lietošana kopsavilkumā ar citu pakalpojumu izmantošanu

Pakalpojuma veids		Pēdējo 3 gadu laikā nav izmantojis starpbibliotēku abonementu	Pēdējo 3 gadu laikā izmantojis starpbibliotēku abonementu
LNB digitālie resursi un datubāzes	Nav izmantojis	784	17
	Izmantojis	115	36

Tabula Nr. 8. LNB datu bāzu un digitālo resursu lietošana kopsavilkumā ar citu pakalpojumu izmantošanu

Pakalpojuma veids		Pēdējo 3 gadu laikā nav izmantojis LNB digitālos resursus un datubāzes	Pēdējo 3 gadu laikā izmantojis LNB digitālos resursus un datubāzes
Apmācības informācijas meklēšanā	Nav izmantojis	791	105
	Izmantojis	10	44
LNB krājumā esoša materiāla reproducēšana	Nav izmantojis	794	103
	Izmantojis	4	42
Piedāvājumi skolām/skolotājiem	Nav izmantojis	789	121
	Izmantojis	11	27
Starpbibliotēku abonements	Nav izmantojis	784	115
	Izmantojis	17	36

LNB pakalpojumu izmantošanas biežums kontekstā ar respondentu raksturojumu

Izglītība. Respondenti ar augstāko izglītību veido nedaudz vairāk kā pusi no izlases, un viņi arī izmanto bibliotēkas pakalpojumus biežāk, kā respondenti ar vidējo vai pamata izglītību.

Tabula Nr.9. LNB pakalpojumu izmantošana pēdējo trīs gadu laikā pēc izglītības līmeņa

	Pamatizglītība		Vidējā / vidējā profesionālā izglītība		Augstākā izglītība	
	Pakalpojums nav izmantots / grūti pateikt	Pakalpojums izmantots vismaz -1-2 reizes	Pakalpojums nav izmantots / grūti pateikt	Pakalpojums izmantots vismaz 1 reizi	Pakalpojums nav izmantots / grūti pateikt	Pakalpojums izmantots vismaz 1-2 reizes
LNB lasītavu apmeklēšana	27	4	371	31	497	75
Ekskursija LNB ēkā	27	4	348	54	441	131
Pasākumu apmeklēšana LNB ēkā	24	7	371	31	442	130
Izstāžu apmeklēšana LNB ēkā	27	4	368	34	478	94
Informācijas pakalpojumi	31	0	391	11	550	22
Starpbibliotēku abonements	26	5	385	17	535	37
Apmācības informācijas meklēšanā	28	3	390	12	531	41
LNB digitālo resursu un datu bāzu izmantošana	24	7	351	51	482	90
LNB krājumā esoša materiāla reproducēšana	29	2	385	17	545	27
Piedāvājumi skolām/skolotājiem	31	0	391	11	543	29

Nodarbošanās. Aptauja liecina, ka līdz šim LNB visveiksmīgāk izdevies sasniegt vadītājus un speciālistus, ierēdņus, kas nestrādā fizisku darbu. Lai gan skolēnu/studentu īpatsvars izlasē kopumā neliels (N=49), tieši šajā grupā ir proporcionāli augsts LNB klientu skaits (dominē tie, kas izmantojuši pakalpojumus 1-2 reizes). Piemēram, trešā daļa skolēnu/studentu piedalījušies ekskursijās LNB ēkā, apmeklējuši pasākumus vai izstādes. Secinājums, ka studiju laikā interese par bibliotēkām ir augstāka, sakrīt ar iepriekš veiktajiem pētījumiem. Savukārt fiziska darba darītāju interese par LNB pakalpojumiem ir mazāka kā citās nodarbinātības grupās – vadošu darbinieku, speciālistu, pensionāru, bezdarbnieku vidū. Tabula Nr.10 atspoguļo biežāk lietotos LNB pakalpojumus pēc respondentu nodarbinātības veidiem.

Tabula Nr.10. Kopsavilkums par LNB pakalpojumu izmantošanu pēdējos trīs gados pēc nodarbinātības veida

Pakalpojuma veids	Pakalpojums nav izmantots	Pakalpojums izmantots 1-2 reizes	Pakalpojums izmantots 3-5 reizes	Pakalpojums izmantots vairāk nekā 5 reizes	Grūti pateikt
Lasītavu apmeklējums					
Augstākā vai vidējā līmeņa vadītājs (-a)	82	9	1	2	1
Speciālists (-e), ierēdnis (-e), nestrādā fizisku darbu	306	27	7	10	8
Strādnieks (-ce), strādā fizisku darbu	130	2	1	2	13
Ir savs uzņēmums, individuālais darbs	76	7	3	1	3
Pensionārs (-e)	138	5	0	3	12
Skolnieks (-ce) / students (-e)	27	12	3	7	0
Mājsaimniece (-ks), bērna kopšanas atvaļinājums	34	1	1	2	4
Bezdarbnieks (-ce)	57	2	2	2	4
Dalība ekskursijā LNB ēkā					
Augstākā vai vidējā līmeņa vadītājs (-a)	70	21	2	2	0
Speciālists (-e), ierēdnis (-e), nestrādā fizisku darbu	272	72	4	1	9
Strādnieks (-ce), strādā fizisku darbu	122	13	1	0	12
Ir savs uzņēmums, individuālais darbs	68	16	0	1	5
Pensionārs (-e)	123	24	0	0	11
Skolnieks (-ce) / students (-e)	30	16	0	1	2
Mājsaimniece (-ks), bērna kopšanas atvaļinājums	29	8	0	0	5
Bezdarbnieks (-ce)	53	5	1	1	5
Pasākumu apmeklējums LNB					
Augstākā vai vidējā līmeņa vadītājs (-a)	69	17	3	5	1
Speciālists (-e), ierēdnis (-e), nestrādā fizisku darbu	272	56	12	6	12
Strādnieks (-ce), strādā fizisku darbu	130	5	0	1	12
Ir savs uzņēmums, individuālais darbs	70	15	1	1	3
Pensionārs (-e)	127	14	5	1	11
Skolnieks (-ce) / students (-e)	30	11	5	2	1
Mājsaimniece (-ks), bērna kopšanas atvaļinājums	33	5	0	0	4
Bezdarbnieks (-ce)	56	1	1	1	6
Izstāžu apmeklējums LNB					
Augstākā vai vidējā līmeņa vadītājs (-a)	78	13	1	3	0
Speciālists (-e), ierēdnis (-e), nestrādā fizisku darbu	293	43	13	1	8
Strādnieks (-ce), strādā fizisku darbu	131	6	0	0	11
Ir savs uzņēmums, individuālais darbs	79	7	0	1	3
Pensionārs (-e)	127	13	6	1	11
Skolnieks (-ce) / students (-e)	33	11	3	1	1
Mājsaimniece (-ks), bērna kopšanas atvaļinājums	35	3	0	0	4
Bezdarbnieks (-ce)	54	3	2	1	5
Digitālo resursu un datu bāzu izmantošana					
Augstākā vai vidējā līmeņa vadītājs (-a)	73	7	4	8	3
Speciālists (-e), ierēdnis (-e), nestrādā fizisku darbu	292	29	7	19	11
Strādnieks (-ce), strādā fizisku darbu	128	5	0	4	11
Ir savs uzņēmums, individuālais darbs	77	6	1	3	3
Pensionārs (-e)	129	9	4	5	11
Skolnieks / students	25	8	3	11	2
Mājsaimniece (-ks), bērna kopšanas atvaļinājums	29	1	4	3	5
Bezdarbnieks (-ce)	53	2	2	3	5

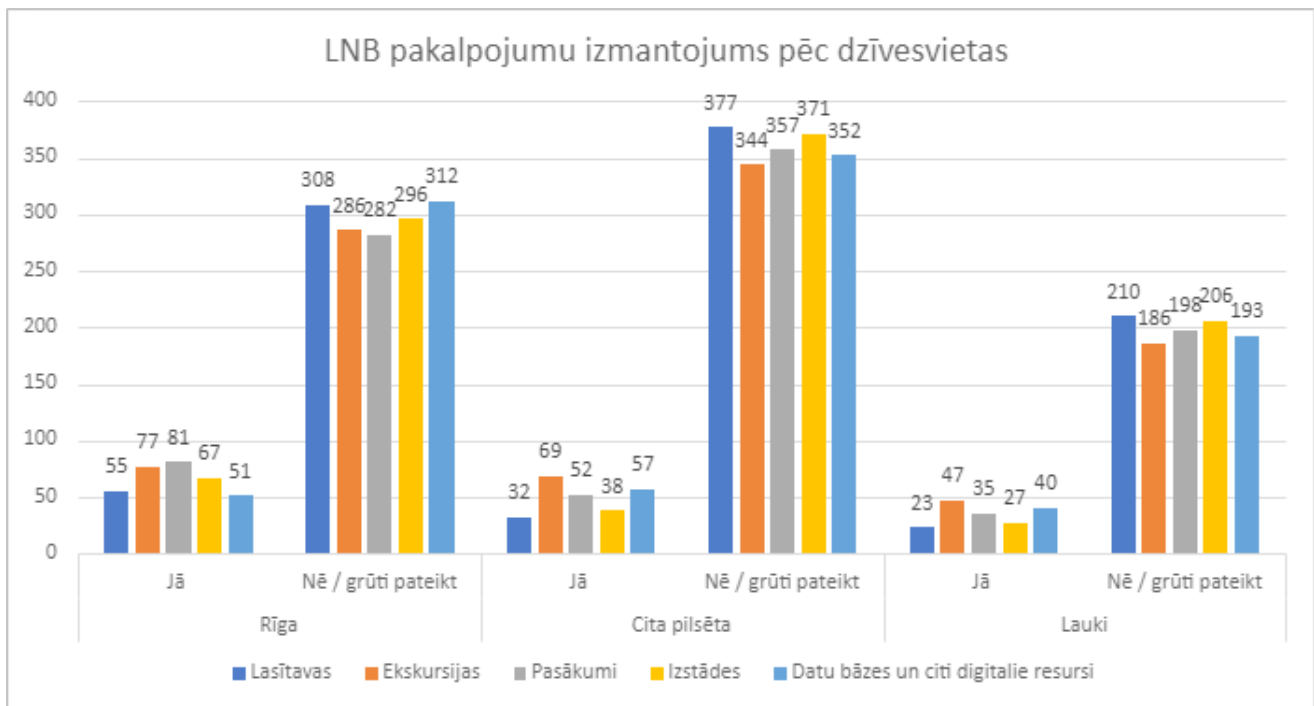
Ar akadēmisko, zinātnisko vai pedagoģisko darbu saistīti respondenti proporcionāli vairāk izmantojuši LNB pakalpojumus – 55% no visiem 173 akadēmiskā un pedagoģiskā darba darītājiem pēdējo trīs gadu laikā bijuši LNB klienti. Šīs grupas vidū arī vairāk atkārtoto pakalpojuma patērētāji, piemēram, vairākkārtēji lasītavu apmeklētāji, digitālo resursu lietotāji. Tabula Nr.11. rāda, cik bieži LNB pakalpojumus izmantojuši akadēmiskā, zinātniskā, pedagoģiskā darba darītāji salīdzinoši ar pārējiem respondentiem. Kategorijā ietilpst arī respondenti, kuriem bijis .

Tabula Nr.11. LNB pakalpojumu izmantojums akadēmiskā, zinātniskā un pedagoģiskā darba veicēju vidū

	Nav izmantojuši nevienu pakalpojumu / grūti teikt		Izmantojuši vismaz 1 pakalpojumu	
Pakalpojuma patērētāju īpatsvars pēc iesaistes akadēmiskajā un pedagoģiskajā darbā no kopējā LNB klientu skaita				
Ar pedagoģisko un zinātnisko darbu nesaistīti respondenti	567	88 %	265	73,4 %
Ar pedagoģisko un zinātnisko darbu saistīti respondenti	77	12 %	96	26,6 %
Pakalpojuma patērētāju īpatsvars iesaistes akadēmiskā un pedagoģiskā darba darītāju vidū				
Ar pedagoģisko un zinātnisko darbu nesaistīti respondenti	567	68 %	270	32 %
Ar pedagoģisko un zinātnisko darbu saistīti respondenti	77	44,5 %	96	55,5%

Ienākumi. Augsta korelācija un rezultāts ir statistiski nozīmīgs apgalvojumam par LNB pasākumu apmeklēšanu – tāpat palielinoties ienākumu līmenim pieaug interese par pasākumiem LNB.

Dzīvesvieta. Ņemot vērā, LNB atrašanās vietu, Rīgas iedzīvotāji (kopā N=363) ir aktīvāki LNB pakalpojumu lietotāji, kā citu pilsētu (kopā citas pilsētas pārstāvoši respondenti N=409) vai lauku (kopā N=233) iedzīvotāji. Rīdzinieki vairāk izmantojuši tieši pakalpojumus, kas prasa ierašanos LNB ēkā klātienē – lasītavu, pasākumu, izstāžu apmeklējumi un līdzdalība ekskursijās. Savukārt, lauku iedzīvotāji salīdzinoši mazāk izmantojuši pakalpojumus, kas prasa būt LNB ēkā, tomēr arī tiešsaistes resursu lietojums, ko neierobežo klienta atrašanās vieta, nav bieži izmantots – to darījuši 13 % procenti no lauku iedzīvotāju kopskaita.

Attēls Nr. 3. LNB pakalpojumu izmantošana pēdējo trīs gadu laikā pēc dzīvesvietas

Tabula Nr.12. Kopsavilkums par LNB pakalpojumu izmantošanu pēdējo trīs gadu laikā pēc dzīvesvietas

	Nav izmantots pakalpojums	1-2 reizes	3-5 reizes	Vairāk nekā 5 reizes	Grūti teikt
Lasītavu apmeklējums					
Rīga	296	32	6	17	12
Cita pilsēta	361	17	7	8	16
Lauki	193	16	4	3	17
Ekskursija LNB ēkā					
Rīga	271	71	3	3	15
Cita pilsēta	327	62	1	2	17
Lauki	169	42	4	1	17
Pasākumu apmeklējums LNB					
Rīga	267	56	16	9	15
Cita pilsēta	340	42	4	6	17
Lauki	180	26	7	2	18
Izstāžu apmeklējums LNB					
Rīga	285	53	10	4	11
Cita pilsēta	356	28	7	3	15
Lauki	189	18	8	1	17
LNB digitālo resursu un datu bāzu izmantojums					
Rīga	299	22	8	21	13
Cita pilsēta	333	26	11	20	19
Lauki	174	19	6	15	19

Tautība un ģimenē galvenokārt lietotā valoda. Analizējot pakalpojumu izmantošanu pēc tautības, latvieši visbiežāk norādījuši, ka patērējuši vismaz vienu LNB piedāvājumu – tādi bijuši N= 270 respondenti, kamēr N= 326 nav bijuši bibliotēkas klienti. Savukārt apmēram piektajai daļai krievu tautības respondentu pēdējo trīs gadu laikā bijusi saskare ar bibliotēku. Citu tautību respondentu vidū katrs ceturtais pabijis LNB vai izmantojis tās tiešsaistes resursus – attiecīgi N=32 no cittautu respondentu kopskaita (N=131). Salīdzinājumā ar krieviem, citu tautību pārstāvji bijuši aktīvāki ekskursiju, pasākumu un izstāžu dalībnieki.

Tabula Nr.13. Pakalpojuma patērētāju īpatsvars dažādu tautību respondentu vidū

	Nav izmantojuši nevienu pakalpojumu / grūti teikt		Izmantojuši vismaz 1 pakalpojumu	
Latvieši	326	55%	270	45%
Krievi	219	79%	59	21%
Citi	99	76%	32	24%

LNB informācijas pakalpojumu patērēšanas viens no ietekmējošajiem faktoriem ir auditorijas valodu zināšanas, tāpēc būtiski aplūkot LNB pakalpojumu izmantošanas atšķirības starp latviski un krieviski runājošajiem. Vairākums no aptaujātajiem citas tautības respondentiem ikdienā ģimenē runā krievu valodā, izņemot 10 pētījuma dalībniekus. Šie daži respondenti dēļ nelielā skaita nav iekļauti tabulā Nr.14 (un turpmākajām vizualizācijām atspoguļojot pētījumu datus pēc respondentu izmantotās valodas), kas atspoguļo LNB pakalpojumu izmantojumu latviski un krieviski runājošās auditorijās.

Tabula Nr.14. Kopsavilkums par LNB pakalpojumu izmantošanu pēdējo trīs gadu laikā pēc respondenta ģimenē lietotās valodas

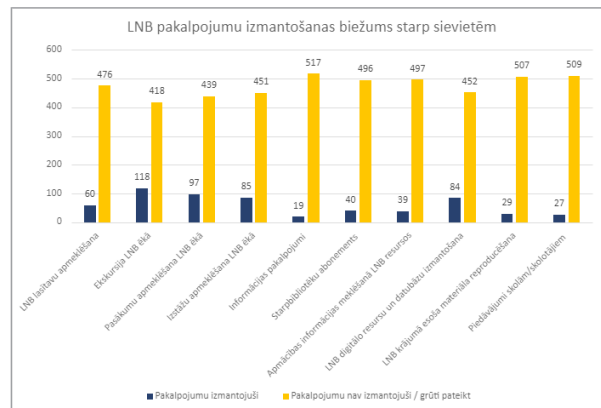
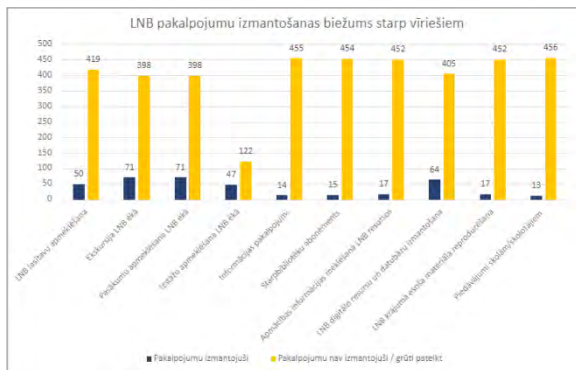
Pakalpojuma veids	Latviešu valoda				Krievu valoda			
	Pakalpojums izmantots vismaz 1 reizi		Pakalpojums nav izmantots / grūti teikt		Pakalpojums izmantots vismaz 1 reizi		Pakalpojums nav izmantots / grūti teikt	
LNB lasītavu apmeklējums	83	13%	536	87%	25	7%	351	93%
Ekskursija LNB ēkā	141	23%	478	77%	46	12%	330	88%
Pasākumu apmeklējums LNB	124	20%	495	80%	39	10%	337	90%
Izstāžu apmeklējums LNB ēkā	103	17%	516	83%	28	7%	348	93%
Informācijas pakalpojumi	20	3%	599	97%	11	3%	365	97%
Starpbibliotēku abonements	20	3%	599	97%	11	3%	354	94%
Apmācības informācijas meklēšanā LNB resursos	38	6%	581	94%	17	5%	359	95%
LNB digitālo resursu un datu bāzu izmantošana	117	19%	502	81%	28	7%	348	93%
LNB krājumā esoša materiāla reproducēšana	33	5%	586	95%	13	3%	363	97%
Piedāvājumi skolām/ skolotājiem	25	4%	594	96%	14	4%	362	96%

Viens no retāk izmantotajiem pakalpojumiem krieviski runājošo respondentu vidū (N=28) ir digitālie resursi un datu bāzes, ko iespējams skaidrot ar valodas barjeru. Proporcionāli līdzīga abās valodu grupās bijusi skolu piedāvājuma statistika – attiecīgi 4% latviski runājošie un 3,7% krievvalodīgie norādījuši, ka tos izmantojuši.

Dzimums. Salīdzinot sievietes un vīriešus, sieviešu interese par LNB piedāvājumu ir nedaudz augstāka. 322 sievietes un tikpat daudz vīriešu nav izmantojuši nevienu pakalpojumu pēdējo 3 gadu laikā, bet sieviešu īpatsvars izlasē ir lielāks. Sievietes biežāk kā vīrieši atkārtoti (5 reizes un vairāk) lietojušas digitālos resursus LNB. Tas gan iespējams skaidrojums, ka gandrīz divas trešdaļas no akadēmiskā, zinātniskā un pedagoģiskā darba veicējām ir sievietes (sievietes N=102, vīrieši N=69), un nodarbošanās šajā jomā ir saistīta ar vidēji augstāku interesi LNB piedāvājumos.

Tabula Nr.15. Kopsavilkums par LNB pakalpojumu izmantošanu pēdējo trīs gadu laikā pēc dzimuma

	Nav izmantojuši nevienu pakalpojumu / grūti teikt		Izmantojuši vismaz 1 pakalpojumu	
Sievietes	322	60 %	214	40 %
Vīrieši	322	68,6 %	147	31,4 %

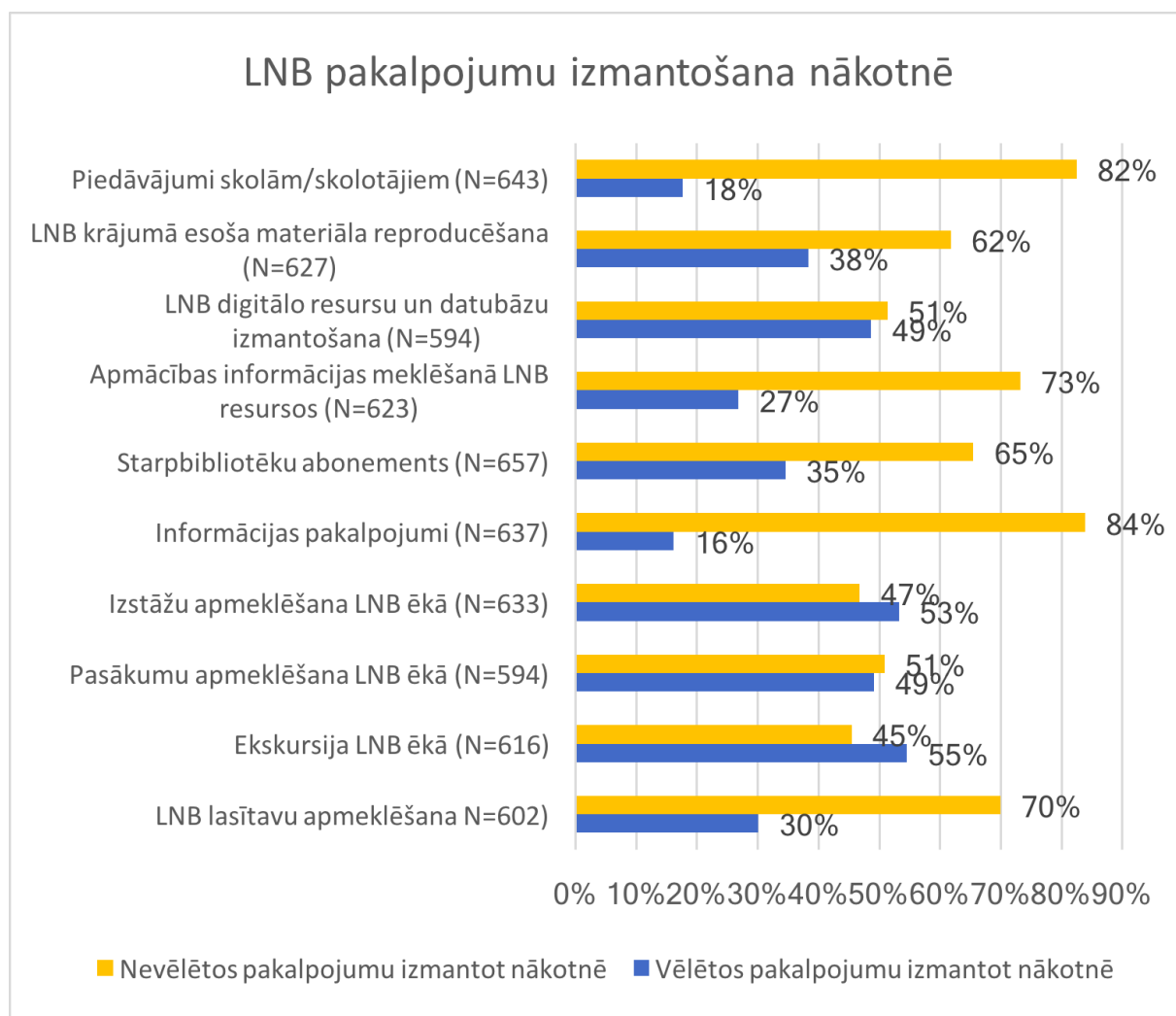

Attēls Nr.4. LNB pakalpojumu izmantošanas biežums starp vīriešiem un sievietēm

Pieprasījums pēc LNB pakalpojumiem nākotnē

Otrs jautājums vērsts uz respondentu viedokļa izpēti par viņu vēlmi nākotnē izmantot LNB pakalpojumus. Respondentiem, kas atbildēja, ka pēdējo trīs gadu laikā nav izmantojuši kādu no LNB esošajiem pakalpojumiem, tika lūgts norādīt vai viņi to vēlētos darīt nākotnē. Tādēļ uz katru no apgalvojumiem atbildējis atšķirīgs respondentu skaits.

Kopumā atbildes par vēlmi izmantot pakalpojumus ir optimistiskas, tai skaitā auditorijās, kurās līdz šim bijusi maza interese par LNB, kas liek atbildes vērtēt ar zināmu piesardzību.

Attēls Nr.5. LNB pakalpojumu izmantošana nākotnē

Ekskursija LNB ēkā norādīta gan kā šobrīd visvairāk izmantotais piedāvājums respondentu vidū, gan arī nākotnē vairāk kā puse no tiem, kas līdz šim ekskursijā nav bijuši, to vēlētos pieredzēt. Līdzīgi augsts pieprasījums redzams arī attiecībā uz pasākumu un izstāžu apmeklējumu, un LNB digitālo resursu un tiešsaistes datu bāzu izmantojumu. Tātad, jau šobrīd populārākajiem pakalpojumiem ir iespējas piesaistīt plašākas auditorijas interesi nākotnē.

Uzmanību piesaista pakalpojums *LNB krājumā esošu materiālu digitalizēšana un kopēšana*, kuru pēdējo 3 gadu laikā izmantojuši N=46, bet to nākotnē vēlētos izmantot 38 % (N=240) no respondentu kopskaita, kas snieguši atbildes uz šo jautājumu. Būtisks intereses kāpums arī saistāms ar apmācībām informācijas meklēšanā un starpbibliotēku abonementu.

Pieprasījums pēc LNB pakalpojumiem nākotnē kontekstā ar respondentu raksturojumu

Akadēmiskā, zinātniskā un pedagoģiskā darbība. Vērtējot pakalpojumu pieprasījumu nākotnē, lielāka interese jūtama no respondentiem, kas saistīti ar akadēmisko un pedagoģisko, zinātnisko darbību – par lielāko daļu no LNB esošajiem pakalpojumiem gan klātienē, gan tiešsaistē nākotnē varētu būt interese apmēram pusei vai pat vairāk šīs grupas pārstāvju, kas pēdējo trīs gadu laikā konkrēto pakalpojumu nav izmantojuši. Īpaši jāizceļ interese par pasākumiem un ekskursijām, digitālajiem resursiem, arī LNB materiālu reproducēšanu un starpbibliotēku abonementu.

Tabula Nr.16. Ar akadēmisko, zinātnisko un pedagoģisko darbību saistītu respondentu viedoklis par līdz šim neizmantoto LNB pakalpojumu izmantošanu nākotnē

Pakalpojuma veids	Ar akadēmisko darbu nesaistīti respondenti		Ar akadēmisko, zinātnisko un pedagoģisko darbu saistīti respondenti	
	Vēlētos izmantot pakalpojumu nākotnē	Nevēlētos izmantot pakalpojumu nākotnē	Vēlētos izmantot pakalpojumu nākotnē	Nevēlētos izmantot pakalpojumu nākotnē
LNB lasītavu apmeklēšana	132	374	49	47
Ekskursija LNB ēkā	289	244	47	36
Pasākumu apmeklēšana LNB ēkā	237	266	55	36
Izstāžu apmeklēšana LNB ēkā	276	261	61	35
Informācijas pakalpojumi	75	458	28	76
Starpbibliotēku abonements	173	376	54	54
Apmācības informācijas meklēšanā	127	393	40	63
LNB digitālo resursu un datu bāzu izmantošana	234	268	55	37
LNB krājumā esoša materiāla reproducēšana	183	337	57	50
Piedāvājumi skolām/skolotājiem	72	463	41	67

Kritiski jāvērtē ar pedagoģisko un akadēmisko darbu nesaistītu respondentu vēlme nākotnē izmantot piedāvājumus skolām un skolotājiem, jo viņiem varētu būt ierobežotas iespējas izmantot šos specifiski skolēnu grupām un pedagoģiem paredzētos piedāvājumus.

Dzīvesvieta. Rīdzinieku un, jo īpaši Pierīgas iedzīvotāju interese par LNB pakalpojumu izmantošanu nākotnē ir salīdzinoši lielāka kā citu Latvijas iedzīvotāju attiecībā uz lasītavu, ekskursiju, pasākumu un izstāžu apmeklēšanu. Kopumā visbiežāk minētais pakalpojums ir ekskursijas LNB ēkā, bet Pierīgas iedzīvotājiem – tās ir izstādes. Šāds respondentu viedoklis uzsver bibliotēkas kā kopienas centra nozīmi Rīgas un Rīgas apkārtnes iedzīvotājiem. Pierīgā auditorijas izaugsmes potenciāls saskatāms arī attiecībā digitālo resursu izmantošanu (Skat. Tabulu Nr.17).

Tabula Nr. 17. Pierīgā dzīvojošo respondentu interese par LNB pakalpojumu izmantošanu nākotnē

Pakalpojuma veids	Vēlētos izmantot pakalpojumu nākotnē	Nevēlētos izmantot pakalpojumu nākotnē
LNB lasītavu apmeklēšana	39	72
Ekskursija LNB ēkā	69	41
Pasākumu apmeklēšana LNB ēkā	67	39
Izstāžu apmeklēšana LNB ēkā	80	40
Informācijas pakalpojumi	20	95
Starpbibliotēku abonements	43	78
Apmācības informācijas meklēšanā	35	83
LNB digitālo resursu un datu bāzu izmantošana	70	47
LNB krājumā esoša materiāla reproducēšana	56	64
Piedāvājumi skolām/skolotājiem	24	95

Datu analīze reģionu griezumā uzskatāmi apliecina, ka respondentiem, kas dzīvo attālāk no Rīgas, ir mazāka interese par LNB klātienē piedāvājumu (lasītavas, pasākumi, izstādes) izmantošanu nākotnē, it īpaši Latgalē un Kurzemē. Tomēr arī šajos attālākajos Latvijas reģionos ir salīdzinoši augsta interese par ekskursijām – apmēram puse kurzemnieku un latgaliešu norādījuši, ka labprāt tajās piedalītos nākotnē. Vidzemē un Zemgalē, kas ģeogrāfiski tuvāk Rīgai, šis skaits ir vēl augstāks par pusi.

Izglītības līmenis. Līdzīgi, kā pastāv saikne starp LNB pakalpojumu izmantošanu un iegūto izglītību, šāda pat saikne vērojama arī attiecībā uz pakalpojumu pieprasījumu nākotnē. Aptaujas dati acīmredzami rāda, ka vēl pilnībā nav izmantots potenciāls sasniegt auditoriju ar augstāko izglītību, jo tieši šai grupai ir vislielākā interese par LNB pakalpojumiem nākotnē.

Tabula Nr.18. Iedzīvotāju interese par LNB pakalpojumu izmantošanu nākotnē pēc izglītības līmeņa

Pakalpojuma veids	Pamata izglītība		Vidējā/ vidējā profesionālā izglītība		Augstākā izglītība	
	Vēlētos izmantot pakalpojumu nākotnē	Nevēlētos izmantot pakalpojumu nākotnē	Vēlētos izmantot pakalpojumu nākotnē	Nevēlētos izmantot pakalpojumu nākotnē	Vēlētos izmantot pakalpojumu nākotnē	Nevēlētos izmantot pakalpojumu nākotnē
LNB lasītavu apmeklēšana	7	9	61	195	113	217
Ekskursija LNB ēkā	10	10	126	133	200	137
Pasākumu apmeklēšana LNB ēkā	9	7	104	158	179	137
Izstāžu apmeklēšana LNB ēkā	9	8	118	153	210	135
Informācijas pakalpojumi	7	14	41	225	55	295
Starpbibliotēku abonements	6	15	76	190	145	225
Apmācības informācijas meklēšanā LNB resursos	2	15	51	207	114	234
LNB digitālo resursu un datu bāzu izmantošana	8	8	83	152	198	145
LNB krājumā esoša materiāla reproducēšana	9	10	74	180	157	197
Piedāvājumi skolām/skolotājiem	4	17	39	227	70	286

Tautība un ģimenē lietotā valoda. Latviešu interese vidēji par pakalpojumiem nākotnē ir augstāka kā krieviem, īpaši attiecībā uz tiešsaistes resursiem un datu bāzēm, kā arī klātienē pasākumiem. Izņēmums ir ekskursijas LNB, kur interesi par to apmeklējumu nākotnē izrāda 84 krievu tautības respondenti, kamēr 107 šis pakalpojums nav saistošs nākotnē. Arī izstādes nākotnē interesētu 74 respondentiem (respondentu kopskaits šajā jautājumā N=181).

Balstoties uz ikdienā lietoto valodu tabulā Nr. 19 apkopota respondentu interese par pakalpojumiem nākotnē. Krievu valodā runājošo respondentu vidū izceļas trīs pakalpojumi – dalība ekskursijās un izstāžu apmeklējums, kā arī tiešsaistes resursu un datu bāzu izmantošana, kas būtu jāņem vērā, ja nākotnē LNB vēlētos palielināt krievvalodīgo iedzīvotāju interesi par LNB.

Tabula Nr.19. Kopsavilkums par LNB piedāvājuma izmantošanu nākotnē pēc ģimenē lietotās valodas

Pakalpojuma veids	Latviešu valodā runājoši respondenti		Krievu valodā runājoši respondenti	
	Vēlētos izmantot pakalpojumu nākotnē	Nevēlētos izmantot pakalpojumu nākotnē	Vēlētos izmantot pakalpojumu nākotnē	Nevēlētos izmantot pakalpojumu nākotnē
LNB lasītavu apmeklēšana	120	226	59	191
Ekskursija LNB ēkā	220	136	114	139
Pasākumu apmeklēšana LNB ēkā	213	138	78	160
Izstāžu apmeklēšana LNB ēkā	229	150	105	141
Informācijas pakalpojumi	69	312	33	217
Starpbibliotēku abonements	155	236	68	189
Apmācības informācijas meklēšanā LNB resursos	106	263	61	189
LNB digitālo resursu un datu bāzu izmantošana	195	151	92	151
LNB krājumā esoša materiāla reproducēšana	169	201	70	179
Piedāvājumi skolām/skolotājiem	71	328	42	194

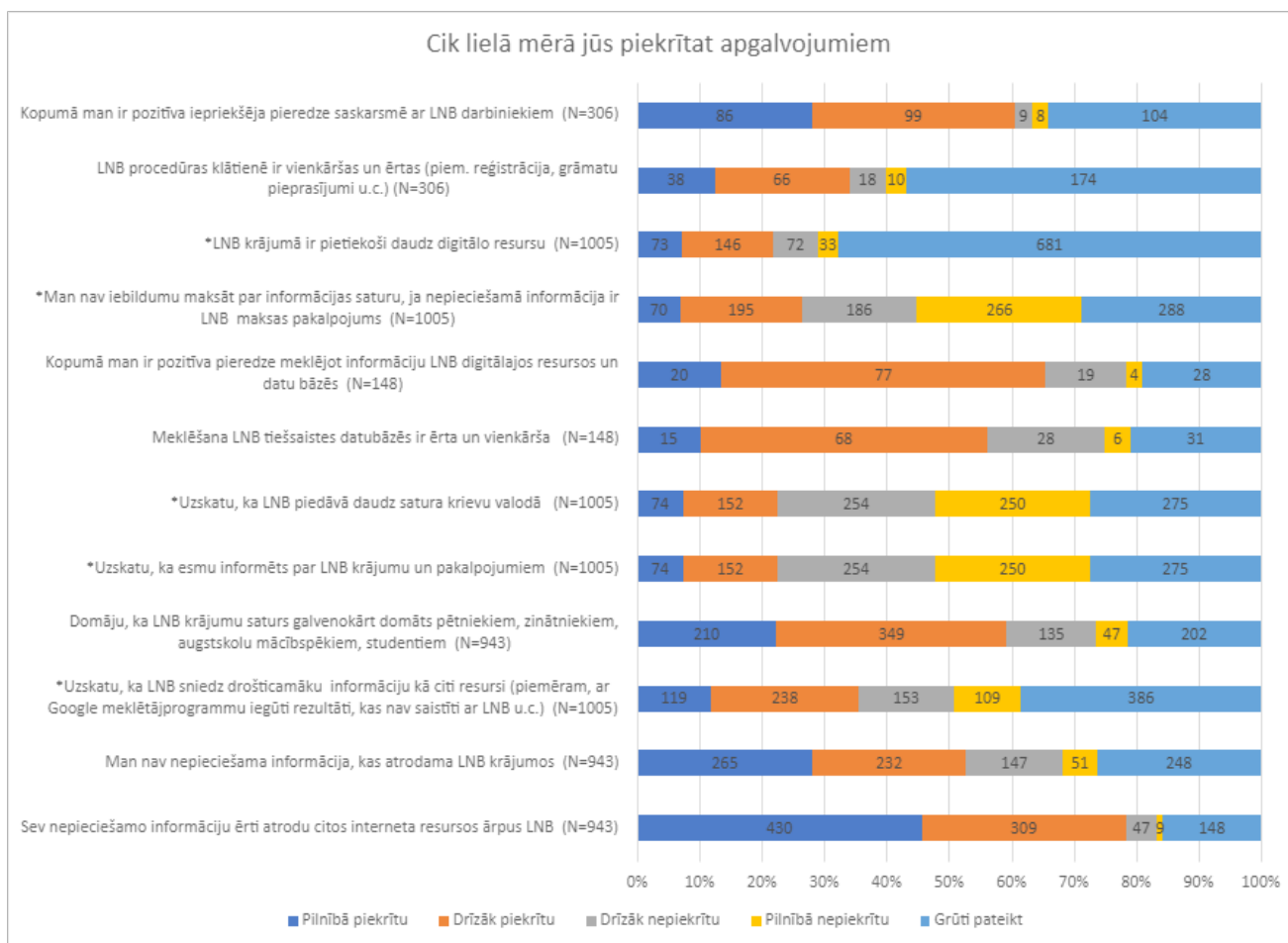
Pozitīvi vērtējams, ka krievu valodā runājoši respondenti izrādījuši arī interesi par piedāvājumu skolām/ skolotājiem (N=42) izmantošanu nākotnē. Kopējais ar akadēmisko, pedagoģisko un zinātnisko darbu saistītu respondentu skaits, kas vispār piedalījās pētījumā N=65.

Dzimums. Salīdzinot sieviešu un vīriešu interesi par LNB pakalpojumiem nākotnē, par visiem pakalpojumiem augstāka vai izteikti augstāka interese ir sievietēm. Jāsecina, ka lielākas iespējas nākotnē palielināt LNB klientu skaitu ir sieviešu auditorijā. Izņēmums ir tiešsaistes datu bāzu un digitālo resursu lietojums nākotnē, kur sieviešu un vīriešu viedoklis būtiski neatšķiras. Tās vēlētos lietot sievietes N=148 (no kopskaita N=305), un vīrieši N=141 (no kopskaita N=289). Līdzīgi viedokļi ir arī par LNB krājumā esoša materiāla reproducēšanu – par šādu pakalpojumu interese būtu 124 sievietēm no 327 un attiecīgi 116 vīriešiem no 300.

Nodarbinātība. Visizteiktākā interese par pakalpojumiem nākotnē ir speciālistiem, ierēdņiem, kas nestrādā fizisku darbu, kā arī vadītājiem, skolēniem un studējošajiem, kā arī mājsaimniecēm (-kiem). Vispievilcīgākā ir speciālistu un ierēdņu mērķa grupa, jo pēc skaita visapjomīgākā. Uzmanību piesaista respondenti, kas šobrīd nodarbojas ar mājsaimniecību un/vai atrodas bērnu kopšanas atvaļinājumā – lai gan grupa nav liela, par vairākumu no LNB pakalpojumiem interese nākotnē būtu divām trešdaļām respondentu vai pat vairāk. Piemēram, pasākumus vēlētos apmeklēt 19 cilvēki no N=25. Fiziskā darba darītāji arī izrāda interesi par LNB pakalpojumiem nākotnē, piemēram, katrs otrais labprāt piedalītos ekskursijā vai apmeklētu kādu pasākumu, izstādi, taču ņemot vērā šīs grupas līdzšinējo LNB piedāvājumu izmantošanas uzvedību, ir pamats kritiski vērtēt iespējas paplašināt LNB auditoriju šajā segmentā.

LNB pakalpojumu vērtējums un Latvijas iedzīvotāju nepieciešamība pēc tiem

Nākošais jautājums ietvēra dažāda veida apgalvojumus par LNB pakalpojumiem, un respondentu nepieciešamību pēc tiem, saskarsmi ar personālu, informētību, kā arī priekšstatus par LNB. Uz daļu no apgalvojumiem atbildēja ikviens respondents, savukārt par citiem viedokli vai attieksmi izteica tikai tie, kuriem bijusi konkrētu pakalpojumu izmantošanas pieredze, tāpēc pie katra no apgalvojumiem norādīts atbildētāju skaits (Skat. attēlu Nr. 7.)

Attēls Nr.7. Kopsavilkums par LNB pakalpojumu vērtējumu un respondentu nepieciešamību pēc tiem

Respondenti, kas izmantojuši pakalpojumus klātienē, LNB personāla darbu vērtē ļoti pozitīvi (N=86) un drīzāk pozitīvi (N=99), tomēr salīdzinoši daudziem arī bijis grūti to novērtēt (N=104). Vēl augstāks atbilžu skaits saņemts jautājumā par LNB procedūru ērtumu, un tas pārsniedz to respondentu skaitu, kas devis konkrētas atbildes, līdz ar to šis jautājums nav viennozīmīgi vērtējams.

52% (N=77) digitālo resursu un tiešsaistes datu bāzu lietotāju norādījuši, ka apgalvojumam, ka pieredze meklējot informāciju LNB digitālajos resursos bijusi pozitīva, taču tas arī mudina domāt, ka gan attiecībā uz saturu, gan lietotājam draudzīgāku meklēšanu ir iespējas uzlabojumiem jo 23% tomēr uzskata, ka meklēšana nav lietotājam draudzīga, un gandrīz tikpat daudz pētījumu dalībnieku nav varējuši atbildēt uz šo jautājumu.

Vairāki apgalvojumi saistīti ar respondentu informētību par LNB. 22 % (N=226) jūtas informēti par LNB aktualitātēm un piedāvājumiem. Var pieņemt, ka tie ir cilvēki, kas seko līdzi LNB notiekošajam, vai vismaz pievērš tai uzmanību. Tai pat laikā, LNB pakalpojumus izmantojuši 36% respondentu, tātdaļa no klientiem atrod nepieciešamo informāciju un nonāk LNB tad, kad viņiem tas nepieciešams. Labāk informēti jūtas LNB klienti, akadēmiska un pedagoģiska darba darītāji un latvieši (tabula Nr.20).

Tabula Nr.20. respondentu informētība par LNB krājumu un pakalpojumiem pēc tautības, pakalpojumu lietošanas pieredzes un iesaistes akadēmiskā, zinātniskā un pedagoģiskā darbā

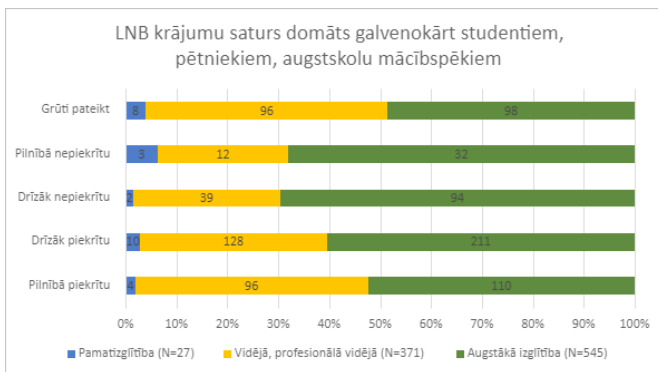
Respondentu raksturojums	Pilnībā piekrītu	Drīzāk piekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Pilnībā nepiekrītu	Grūti pateikt
Izmantojis vismaz vienu LNB pakalpojumu	40	90	114	54	63
Nav izmantojis LNB pakalpojumus	34	62	140	196	212
Latviski runājoši respondenti	49	105	171	122	172
Krieviski runājoši respondenti	25	45	79	125	102
Ar akadēmisku, zinātnisku un pedagoģisku darbu saistīti respondenti	23	35	49	33	33
Ar akadēmisku, zinātnisku un pedagoģisku darbu nesaistīti respondenti	51	117	205	217	242

Viens no apgalvojumiem pēta respondentu viedokli par krievu valodā pieejamo satura daudzumu LNB krājumos. Pirmkārt, šis jautājums parāda, cik ierobežota ir cilvēku informētība par LNB, jo 77% uz šo jautājumu atbildējuši *grūti teikt* (skat. tabulu Nr.21) tai skaitā arī paši krievu tautības respondenti, kuri būtu šī satura mērķa auditorija. Otrkārt, redzams, ka *grūti teikt* norādījuši gan tie, kam ir pakalpojumu izmantošanas pieredze, gan tiem kam tādas nav. Tāds pats vērojams arī attiecībā uz akadēmiskā un pedagoģiskā darba veicējiem, kuru vidū ir proporcionāli lielāks skaits vairākkārtēju LNB klientu. No tā var netiešā veidā secināt, ka pilnībā netiek izmantotas tās situācija, kad klients ir LNB vai izmanto pakalpojumus attālināti, lai informētu par krājumu, citiem piedāvājumiem utml.

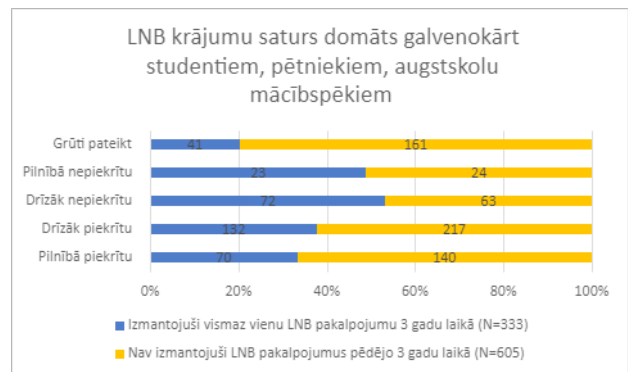
Tabula Nr.21. Respondentu viedoklis par satura krievu valodā daudzumu LNB pēc valodas, pakalpojumu lietošanas pieredzes un iesaistes akadēmiskā, zinātniskā un pedagoģiskā darbā

Respondentu raksturojums	Pilnībā piekrītu	Drīzāk piekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Pilnībā nepiekrītu	Grūti pateikt
Nav izmantojis LNB pakalpojumus	11	34	41	48	510
Izmantojis vismaz vienu LNB pakalpojumu	14	34	33	19	261
Ģimenē latviešu valodā runājoši respondenti	11	47	39	17	505
Ģimenē krievu valodā runājoši respondenti	13	21	34	48	260
Ar akadēmisku, zinātnisku un pedagoģisku darbu saistīti respondenti	9	6	13	12	133
Ar akadēmisku, zinātnisku un pedagoģisku darbu nesaistīti respondenti	16	62	61	55	638

Vairāk kā 55% (no kopskaita N=1005) respondentu pilnībā vai drīzāk piekrituši apgalvojumam, ka LNB krājuma saturs galvenokārt domāts pētniekiem, zinātniekiem, augstskolu mācībspēkiem, studentiem un salīdzinoši neliela daļa (18 %) šādu apgalvojumu noliegusi, kas liek domāt, ka LNB tomēr nav izveidojies pieejamas un atvērtas institūcijas tēls. Šāds priekšstats iespējams attur daļu no potenciālās auditorijas izmantot LNB sniegtās iespējas. Tas iespējams būtiski arī ierobežo LNB vairāk piesaistīt skolu auditoriju, kaut gan dažādām klašu grupām izveidoti piedāvājumi. Interesanti, ka šādam apgalvojumam nevairās piekrist arī paši akadēmiskā un zinātniskā darba darītāji, kā arī respondenti ar augstāko izglītību (Attēli Nr.8. un 9.).

Attēls. Nr.8. Viedoklis par LNB krājumu saturu pēc izglītības līmeņa

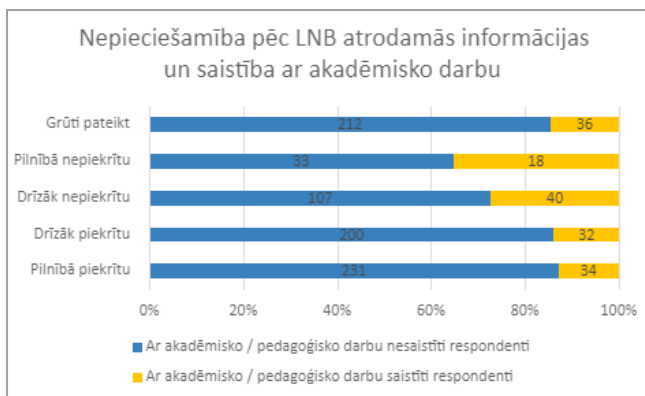

Attēls. Nr.9. Viedoklis par LNB krājumu saturu pēc pakalpojumu izmantošanas pieredzes

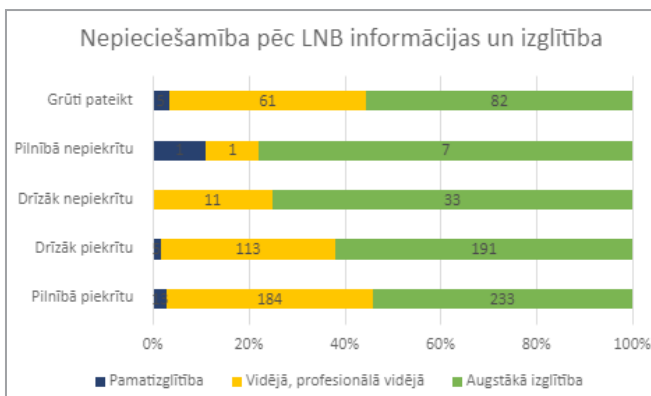
Salīdzinot ar latviski runājošajiem respondentiem, proporcionāli lielāka daļa krievvalodīgo arī uzskata, ka LNB domāta akadēmiska un zinātniska darba veicējiem, studentiem, tātad vairāk īsteno akadēmiskās bibliotēkas funkcijas.

Tika pētīts arī respondentu viedoklis jautājumā, cik lielā mērā viņi jūt nepieciešamību pēc LNB krājumos atrodamās informācijas, kā arī tika apzinātas informācijas iegūšanas alternatīvas ārpus LNB. Atbildes uz jautājumiem apstiprināja jau iepriekšējos pētījumos izteikto secinājumu, ka bibliotēkas šobrīd konkurē ar plašu, ērti pieejamu un lietojamu, informācijas resursu klāstu. Cilvēkiem izveidojušies ātri informācijas ieguves paradumi, kuros publisko bibliotēku resursi biežāk neieņem nozīmīgu vietu. 78% no šī pētījuma respondentiem *pilnībā piekrīt* vai *drīzāk piekrīt*, ka nepieciešamo informāciju var ērti atrast ārpus LNB un tikai 5,4% šim apgalvojumam nepiekrīt. Ņemot vērā, cik unikāls saturs atrodams LNB krājumos, jāsecina, ka nepieciešams vairāk skaidrot un informēt par LNB krājumu auditoriju piesaistošā veidā.

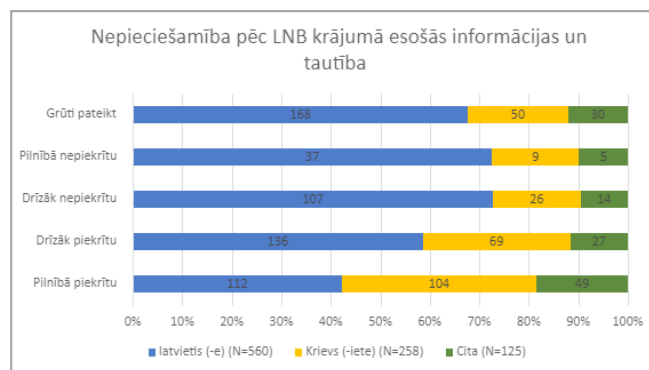
Atbildes uz jautājumu par nepieciešamību pēc LNB krājumos atrodamās informācijas nedaudz konfliktē ar atbildēm par informācijas pieejamību ārpus LNB, jo 21% no respondentiem norādījis, ka šāda informācija nepieciešama, kas LNB ir pozitīva ziņa (salīdzinot ar 5,4% pētījuma dalībnieku, kuri norāda, ka nepieciešamo informāciju var ērti atrast ārpus LNB). Respondentiem ar augstāko izglītību, latviešiem, un akadēmiskā, zinātniskā un pedagoģiskā darba veicējiem šī nepieciešamība pēc LNB satura ir augstākā.

Attēls Nr.10. Respondentu viedoklis par apgalvojumu Man nav nepieciešama informācija, kas atrodama LNB krājumos pēc iesaistes akadēmiskajā, zinātniskajā un pedagoģiskajā darbā

Attēls Nr.11. Respondentu viedoklis par apgalvojumu Man nav nepieciešama informācija, kas atrodama LNB krājumos pēc izglītības līmeņa

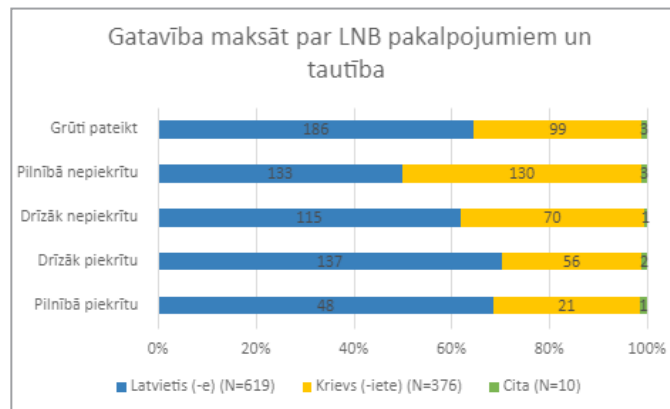
Attēls Nr.12. Respondentu viedoklis par apgalvojumu Man nav nepieciešama informācija, kas atrodama LNB krājumos pēc tautības

Kopumā 35% (N=357) respondentu uzskata, ka LNB sniedz uzticamu informāciju, ko 26% noliedz, bet pārējiem bijis grūti spriest. Kā redzams tabulā Nr. 22, tad divas trešdaļas respondentu, kas uzskata, ka LNB informācija nav drošticamāka par citiem, ir krieviski runājoši. Vērtējot aptaujas rezultātus valoda, kurā respondenti runā ikdienā un tautība izceļas kā viens no faktoriem, kas spēcīgi ietekmē LNB pakalpojumu izmantošanu un respondentu attieksmi un priekšstatus par institūciju.

Tabula Nr.22. Kopsavilkums par LNB pakalpojumu vērtējumu un nepieciešamība pēc tiem kontekstā ar respondentu valodu

Apgalvojums	Latviešu valoda					Krievu valoda				
	Pilnībā piekritu	Drīzāk piekritu	Drīzāk nepiekritu	Pilnībā nepiekritu	Grūti pateikt	Pilnībā piekritu	Drīzāk piekritu	Drīzāk nepiekritu	Pilnībā nepiekritu	Grūti pateikt
Sev nepieciešamo informāciju ērti atrodu citos interneta resursos ārpus LNB	210	233	41	3	105	216	82	6	6	42
Man nav nepieciešama informācija, kas atrodama LNB krājumos	113	147	107	41	174	149	85	38	10	70
Uzskatu, ka LNB sniedz drošticamāku informāciju nekā citi resursi	96	179	79	28	237	22	55	72	80	147
Domāju, ka LNB krājuma saturs galvenokārt domāts pētniekiem, zinātniekiem, augstskolu mācībspēkiem, studentiem	105	214	107	32	125	103	129	28	15	76
Uzskatu, ka esmu informēts/-a par LNB krājumu un pakalpojumiem	49	105	171	122	172	25	45	79	125	102
Uzskatu, ka LNB piedāvā daudz saturu krievu valodā	11	47	39	17	505	13	21	34	48	260
Meklēšana LNB tiešsaistes datubāzēs ir ērta un vienkārša	14	48	25	4	26	1	19	2	2	4
Kopumā man ir pozitīva pieredze, meklējot informāciju LNB digitālajos resursos un datubāzēs	16	62	12	2	25	4	15	5	2	2
Man nav iebildumu maksāt par informācijas saturu, ja nepieciešamā informācija ir LNB maksas pakalpojums	48	137	115	133	186	21	56	70	130	99
LNB krājumā ir pietiekoši daudz digitālo resursu	53	106	46	9	405	19	38	26	22	271
LNB procedūras klātienē ir vienkāršas un ērtas	33	46	17	7	133	4	19	1	3	39
Kopumā man ir pozitīva iepriekšējā pieredze saskarsmē ar LNB darbiniekiem	72	80	5	3	76	13	17	4	4	28

Viens no jautājumiem, kur viedokļi starp latviski un krieviski runājošajiem respondentiem izteikti atšķiras ir gatavība maksāt par LNB informācijas pakalpojumiem, kas norāda uz attieksmi par pakalpojuma vērtību. 21% no latviski runājošajiem un 35% krievvalodīgo pilnīgi noteikti nevēlas maksāt par LNB pakalpojumiem. Skat.attēlu Nr.13. Par respondentu viedokļiem attiecībā uz apgalvojumu *Man nav iebildumu maksāt par informācijas saturu, ja nepieciešamā informācija ir LNB maksas pakalpojums.*

Attēls Nr.13. Respondentu gatavība maksāt par LNB informācijas pakalpojumiem pēc tautības

Respondentu viedoklis par jauniem LNB pakalpojumiem

Respondentiem tika jautāts par viņu interesi patērēt pakalpojumus, kādus šobrīd LNB vēl nepiedāvā. Augstāka interese bija par iespēju ņemt LNB grāmatas uz mājām.

Tabula Nr.23. Respondentu viedoklis par nepieciešamību pēc jauniem LNB pakalpojumiem

Pakalpojums	Nē	Jā
Grāmatu nosūtīšana/saņemšana pa pastu	73 %	27 %
Grāmatu izsniegšana uz mājām	70 %	30 %
Cits	97 %	3 %
Nevienu no šiem	70 %	30 %

Tabula Nr.24. Respondentu viedoklis par nepieciešamību pēc jauniem LNB pakalpojumiem pēc dzīvesvietas

Reģions	Grāmatas pa pastu		Grāmatu izsniegšana uz māju	
	Nē	Jā	Nē	Jā
Rīga	278	85	221	142
Pierīga	130	54	131	53
Vidzeme	64	30	71	23
Kurzeme	91	31	95	27
Zemgale	72	36	79	29
Latgale	100	34	103	31

Grāmatu izsniegšana uz māju ir pakalpojums, pieprasījumu pēc kura ietekmē dzīvesvieta – statistiski nozīmīgas atšķirības novērojamas starp Rīgas un pārējo reģionu iedzīvotājiem. Interesanti, ka reģionu iedzīvotāju vidū grāmatu izsūtīšanas/saņemšanas pa pastu pakalpojums nav izteikti biežāk norādīts, kā grāmatu ņemšana uz māju, kaut gan atbildēs uz iepriekšējiem jautājumiem attālums no Rīgas identificēts kā LNB klātienē pakalpojumu patērēšanu ierobežojošs faktors.

Tabula Nr.25. Respondentu viedoklis par nepieciešamību pēc jauniem LNB pakalpojumiem pēc LNB pakalpojumu izmantošanas pieredzes

Iepriekšējā LNB pakalpojumu pieredze	Grāmatas pa pastu		Grāmatu izsniegšana uz māju	
	Nē	Jā	Nē	Jā
Respondents nav izmantojis LNB pakalpojumus	505	139	489	155
Respondents izmantojis LNB pakalpojumus	230	131	211	150

Novērojamas statistiski nozīmīgas atšķirībā starp LNB esošajiem klientiem un respondentiem, kuri pēdējo trīs gadu laikā nav izmantojuši LNB – esošo klientu interese gan par grāmatu saņemšanu pa pastu, gan to izsniegšanu uz mājām ir augstāka.

Informācijas saņemšana par LNB pakalpojumiem

Aptaujas noslēguma jautājumā respondentiem tika vaicāts, kādā veidā viņi vēlētos saņemt informāciju par LNB pakalpojumiem un aktualitātēm. ~20% respondentu (no N=1005) norādīja, ka nevēlētos

Tabula Nr.26. Vēlamie informācijas par LNB saņemšanas veidi

	Nevēlētos saņemt informāciju par LNB	Vēlētos saņemt informāciju par LNB
Facebook	59,5 %	40,5 %
Twitter	95,1 %	4,9 %
Instagram	93,4 %	6,6 %
VKontakte	99,0 %	1,0 %
Odnoklassniki.ru (ok.ru)	98,4 %	1,6 %
LNB mājaslapa	64,3 %	35,7 %
E-pasts	72,6 %	27,4 %

Tabula Nr.27. Vēlamie informācijas par LNB saņemšanas pēc LNB pakalpojuma izmantošanas pieredzes

Informācijas kanāls	Respondents nav izmantojis LNB pakalpojumus		Respondents izmantojis LNB pakalpojumus	
	Vēlas saņemt informāciju par LNB	Nevēlas saņemt informāciju par LNB	Vēlas saņemt informāciju par NB	Nevēlas saņemt informāciju par LNB
Facebook	428	216	170	191
Twitter	631	13	325	36
Instagram	616	28	323	38
LNB mājaslapa	468	176	178	183
E-pasts	483	161	247	114
Nevienā no šiem	475	169	333	28

Saikne starp iepriekšēju pakalpojumu lietošanas pieredzi ir vēlmei saņemt informāciju sociālajā medijā Facebook, LNB mājas lapā. Respondenti, kas nav izmantojuši LNB pakalpojumus biežāk norādījuši, ka nevēlas saņemt informāciju par LNB aktualitātēm nevienā no veidiem. Vēlmei saņemt informāciju uz e-pastu nav izteiktas saistības ar iepriekšēju pakalpojumu izmantošanas pieredzi. 73% (N=475) no tiem, kas nav bijuši LNB klienti vēlētos saņemt informāciju par LNB un attiecīgi 27% (N=169) to nevēlas. LNB klientu starpā šī proporcija ir attiecīgi 92% (N=333) un 8% (N=28).

Tabula Nr.28. Vēlamie informācijas par LNB saņemšanas pēc LNB pakalpojuma izmantošanas pieredzes

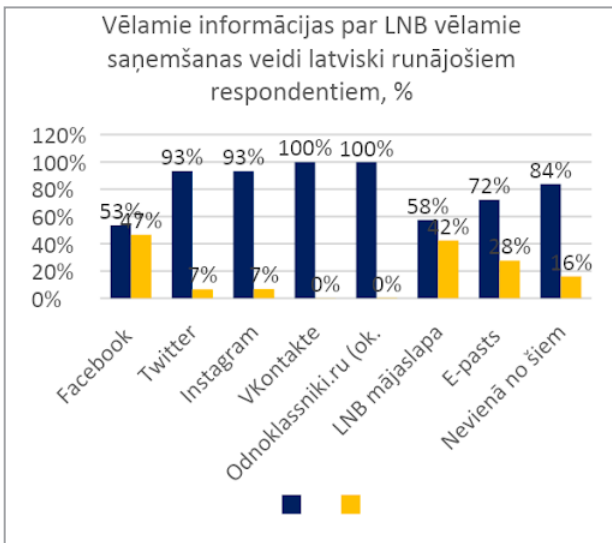
Izglītības līmenis	Vēlas saņemt informāciju	Vēlas saņemt informāciju	Nevēlas saņemt informāciju	Nevēlas saņemt informāciju
Pamatizglītība	29	94%	2	6%
Vidējā, profesionālā vidējā	301	75%	101	25%
Augstākā	478	84%	94	16%

Atšķirības viedokļos kādā veidā saņemt informāciju un vai saņemt to vispār iezīmējas saistībā ar respondenta tautību un ikdienā lietoto valodu. Lielāks skaits latviešu (84%) vēlas saņemt informāciju par LNB kādā no piedāvātajiem veidiem, kamēr krievu un citu tautu iedzīvotāju vidū tādu ir mazāk. Piemēram, katrs ceturtais krievvalodīgais nevēlētos tapt informēts par LNB aktualitātēm.

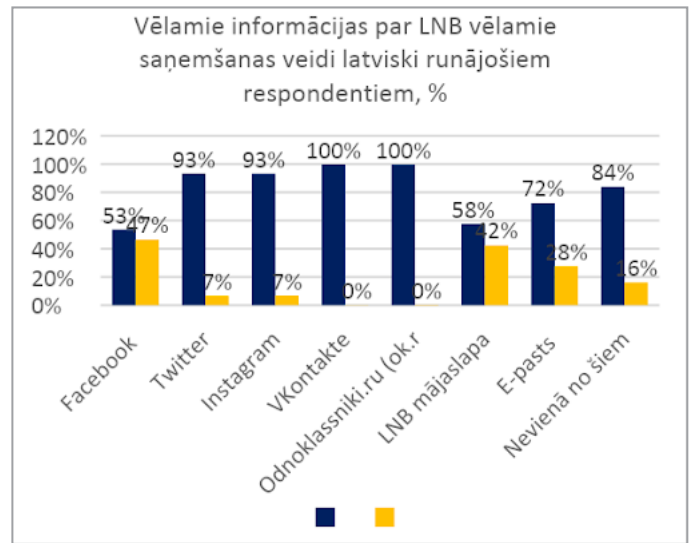
Tabula Nr.29. Respondentu īpatsvars, kas vēlas saņemt informāciju par LNB pēc tautības

Tautība	Vēlas saņemt informāciju	Vēlas saņemt informāciju	Nevēlas saņemt informāciju	Nevēlas saņemt informāciju
Latvietis	502	84%	94	16%
Krievs	205	74%	73	26%
Cita	101	77%	30	23%

Skatoties pēc respondentu ikdienā lietotās valodas, atšķirības redzamas informācijas kanālos, kuriem tiek dota priekšroka.

Attēls Nr.14. Kanāli informācijas par LNB saņemšanai latviski runājošajiem

Attēls Nr.15. Kanāli informācijas par LNB saņemšanai krieviski runājošajiem

SECINĀJUMI UN REKOMENDĀCIJAS LNB DARBĪBAS PILNVEIDEI

Aptaujā kopumā piedalījās N=1005 un pētījuma izlase pēc skaita un respondentu demogrāfiskās struktūras atbilst nacionāli reprezentatīvai izlasei. Aptaujā bieži izmantota bija atbilde, īpaši jautājumos par respondentu informētību par LNB, kas liecina, ka būtiskai daļai pētījuma dalībnieku ir neskaidrs priekšstats par LNB un tās piedāvājumu.

1. Kopumā 36% (N=361) respondenti ir izmantojuši kādu no esošajiem LNB pakalpojumiem, bet vairākums norādījuši, ka tikai 1-2 reizes. Tas iespējams mudina domāt, ka pilnībā netiek izmantotas iespējas klientu, kas ieradies bibliotēkā vai patērē pakalpojumu digitāli, informēt par citiem LNB piedāvājumiem un iespējām, lai veicinātu klientu atgriešanos LNB.
2. Vislielākais jaunu auditoriju piesaistes potenciāls nākotnē ir ekskursijām, pasākumiem, izstādēm, kā arī digitālajiem resursiem un datu bāzēm – pakalpojumiem, kurus jau šobrīd respondenti izmanto visbiežāk.
3. Pētījuma dalībnieku esošais pieprasījums pēc pasākumiem, ekskursijām un izstādēm, kā arī šo pašu LNB piedāvājumu augstais pieprasījums nākotnē, norāda uz LNB nozīmīgo lomu kā kopienas centram.
4. Pēdējo trīs gadu laikā maz izmantoto pakalpojumu *LNB krājumos esošu materiālu digitalizēšana un kopēšana* respondenti norādījuši, kā vienu no pakalpojumiem, par kuru viņiem varētu būt interese nākotnē. Būtu jāizvērtē iespējas pilnveidot šī pakalpojuma dizainu, kā arī plašāk komunicēt par reproducēšanai pieejamo krājumu unikalitāti un daudzveidību LNB mērķa grupām.
5. LNB klātienē pakalpojumos visvairāk ieinteresēti Rīgas un Pierīgas iedzīvotāji, kamēr reģionu, īpaši Latgales un Kurzemes iedzīvotājus, no klātienē pakalpojumiem attur attālums līdz Rīgai, tāpēc jādomā par veidiem kā reģionu iedzīvotājiem veicināt attālināti pieejamos pakalpojumus.
6. Aptaujas dati liecina, ka daļa respondentu izmanto vairākus LNB pakalpojumus, kas norāda uz LNB lojālu klientu loku, bet tai pat laikā iespējams, ka vairāki pakalpojumi izmantoti viena bibliotēkas apmeklējuma laikā.
7. Tikai 5,4 % respondentu uzskata, ka sev nepieciešamo informāciju nevar ērti atrast ārpus LNB, pretstatā 78%, kas uzskata pretēji, tāpēc LNB jādomā par veidiem kā popularizēt savu krājumu un parādīt tā unikalitāti, lai paaugstinātu savu konkurētspēju ar citiem brīvi pieejamiem resursiem. Informācijas pārbagātības laikmetā jāizvērtē iespējas attīstīt pakalpojumu lietotājiem draudzīgu un ērtu pakalpojuma dizainu gan tiešsaistē, gan klātienē.
8. Vairākums respondentu uzskata, ka LNB piedāvājums vairāk piemērots akadēmiskā, zinātniskā un pedagoģiskā darba veicējiem, tādējādi netiešā veidā var izsecināt, ka LNB nav izveidots draudzīgs un visiem pieejams institūcijas tēls, kas ir viens no priekšnoteikumiem, lai iedzīvotāji vēlētos aktīvāk apmeklēt bibliotēku vai izmantot tās digitālos resursus.

9. Aptaujas dati liecina, ka LNB līdzšinējā komunikācija ar krievvalodīgo Latvijas iedzīvotāju daļu nav bijusi pārāk sekmīga, jo krievvalodīgie nav informēti par bagātīgiem LNB resursiem krievu valodā. Arī priekšstati par LNB ir kritiskāki kā latviski runājošās auditorijas skatījumā. Būtu vērts izvērtēt iespējas aktīvāk komunicēt par LNB resursiem un piedāvājumiem ar krievvalodīgajiem, kas veido lielu Latvijas iedzīvotāju daļu.
10. Visizteiktākā interese par LNB pakalpojumiem nākotnē ir speciālistiem, ierēdņiem, kas nestrādā fizisku darbu, kā arī augstākā un vidējā līmeņa vadītājiem, skolēniem un studējošajiem, un mājsaimniecēm, tāpēc būtu jāvērtē, kādas tieši ir katra auditorijas segmenta vajadzības. Izmēru ziņā pievilcīgākā ir speciālistu un ierēdņu mērķa grupa, taču nelielāki segmenti (piemēram, studējošie vai mājsaimniecībā strādājoši respondenti) izceļas ar aktīvāku kā vidēju LNB pakalpojumu patēriņu vai izteiktu interesi par LNB piedāvājumiem nākotnē.
11. Sievietes izmanto LNB pakalpojumus apmēram par 10% biežāk kā vīrieši, un arī izrāda lielāku interesi par LNB pakalpojumiem nākotnē – ekskursijām, izstādēm un pasākumiem. Pēc pakalpojumiem, kas saistīti ar digitālo resursu un datu bāzu piedāvājumu, kā arī LNB krājuma materiālu reproducēšanu, pieprasījums augs gan starp vīriešiem, gan sievietēm. Līdz ar to vīriešu segmenta palielināšana drīzāk iespējama attālinātajiem pakalpojumiem un resursu digitalizācijai.
12. Pētījuma dati apliecina, ka akadēmiskā, pedagoģiskā un zinātniskā darba veicēji biežāk izmanto LNB pakalpojumus kā citi.
13. Respondenti kopumā (80%) ir atvērti iegūt informāciju par LNB, un lielākā daļa dotu priekšroku informācijai *Facebook* un LNB mājas lapā. Jāvērtē kritiski, vai tiešām arī realitātē Latvijas iedzīvotājiem būtu tik augsta interese, tomēr nenoliedzami pozitīvi, ka tik liels ir respondentu skaits atvērti vēstījumiem no LNB.

PIELIKUMS

Aptaujas anketas paraugs

1. Cik bieži esat izmantojis Latvijas Nacionālās bibliotēkas (turpmāk tekstā – LNB) pakalpojumus pēdējo 3 gadu laikā?

	Pēdējo 3 gadu laikā neesmu izmantojis/ -usi šo pakalpojumu	1-2 reizes	3-5 reizes	Vairāk nekā 5 reizes	Grūti pateikt
LNB lasītavu apmeklēšana					
Ekskursija LNB ēkā					
Pasākumu apmeklēšana LNB ēkā					
Izstāžu apmeklēšana LNB ēkā					
Informācijas pakalpojumi (preses apskatu sagatavošana u. c. maksas uzziņas)					
Starpbibliotēku abonements (grāmatu saņemšana caur citām bibliotēkām)					
Apmācības informācijas meklēšanā LNB resursos					
LNB digitālo resursu un datubāzu izmantošana					
LNB krājumā esoša materiāla digitalizācija/ kopēšana					
Piedāvājumi skolām/skolotājiem (pasākumi Telpā -15+, Virtakas klasē, semināri skolotājiem u. c.)					

2. Kurus no šiem LNB pakalpojumiem Jūs būtu ieinteresēts/-a izmantot nākotnē?

	Jā	Nē	Grūti pateikt
LNB lasītavu apmeklēšana			
Ekskursija LNB ēkā			
Pasākumu apmeklēšana LNB ēkā			
Izstāžu apmeklēšana LNB ēkā			
Informācijas pakalpojumi (preses apskatu sagatavošana u. c. maksas uzziņas)			
Starpbibliotēku abonements (grāmatu saņemšana caur citām bibliotēkām)			
Apmācības informācijas meklēšanā LNB resursos			
LNB digitālo resursu un datubāzu izmantošana			
LNB krājumā esoša materiāla digitalizācija un/vai kopēšana			
Piedāvājumi skolām/skolotājiem (pasākumi Telpā -15+, Virtakas klasē, semināri skolotājiem)			

3. Cik lielā mērā Jūs piekrītat šādiem apgalvojumiem par LNB?

	Pilnībā piekrītu	Drīzāk piekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Pilnībā nepiekrītu	Grūti pateikt
Sev nepieciešamo informāciju ērti atrodu citos interneta resursos ārpus LNB					
Man nav nepieciešama informācija, kas atrodama LNB krājumos					
Uzskatu, ka LNB sniedz drošticamāku informāciju nekā citi resursi (piemēram, ar Google meklētājprogrammu iegūti rezultāti, kas nav saistīti ar LNB, u. c.)					
Domāju, ka LNB krājuma saturs galvenokārt domāts pētniekiem, zinātniekiem, augstskolu mācībspēkiem, studentiem					
Uzskatu, ka esmu informēts/-a par LNB krājumu un pakalpojumiem					
Uzskatu, ka LNB piedāvā daudz satura krievu valodā					
Meklēšana LNB tiešsaistes datubāzēs ir ērta un vienkārša					
Kopumā man ir pozitīva pieredze, meklējot informāciju LNB digitālajos resursos un datubāzēs					
Man nav iebildumu maksāt par informācijas saturu, ja nepieciešamā informācija ir LNB maksas pakalpojums					
LNB krājumā ir pietiekoši daudz digitālo resursu					
LNB procedūras klātienē ir vienkāršas un ērtas (piem., reģistrācija, grāmatu pieprasījumi u. c.)					
Kopumā man ir pozitīva iepriekšējā pieredze saskarsmē ar LNB darbiniekiem					

4. Kurus no šiem LNB pakalpojumiem Jūs labprāt izmantotu, ja LNB sāktu tos piedāvāt?

Grāmatu nosūtīšana/saņemšana pa pastu
Grāmatu izsniegšana uz mājām
Nevienu no šiem
Cits
Grūti pateikt

5. Kuros no šiem veidiem Jūs vēlētos iegūt informāciju par LNB aktualitātēm, piedāvājumiem un krājumu?

Var būt vairākas atbildes

Facebook
Twitter
Instagram
VKontakte
Odnoklassniki.ru (ok.ru)
LNB mājaslapa
E-pasts
Nevienā no šiem
Grūti pateikt

6. Vai Jūsu nodarbošanās atbilst kādai no minētajām?

Skolotājs
Docētājs
Doktorants
Pētnieks/zinātnieks
Man ir cita ar pētniecību un/vai zinātņi saistīta nodarbošanās
Neatbilst neviena no šīm
Grūti pateikt